

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Değerlendirme Notu

TN - Siyaset/15-04

28 Haziran 2017

Hazırlayan: Ali ER, Tğ.Gen.(E)

KATAR KRİZİNDE UZAK HEDEF ÇİN

Suudi Arabistan'ın öncülüğündeki Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn'in de içinde olduğu çok sayıda Arap ülkesi Katar'la diplomatik ilişkilerini kesme kararı aldı. Kriz bölgesel olmaktan öte küresel boyutta, çünkü; Dünya bölgedeki enerji kaynaklarına bağımlı, vana da krizin taraflarının elinde.

Katar yüzölçümü ve nüfusu ile kıyaslanmayacak ölçekte dünyanın en büyük doğalgaz rezervlerine sahip, karşı kıyısındaki İran da rezervlerin diğer sahibi konumunda. Aslında bu konum; Katar'ın İran'la aynı saftaki zoraki duruşunu açıklamaya yeter de artar bile. Bu bakımdan Katar'ın manevra alanı yok denecek kadar az. Şimdi Dünyanın gözü kulağı Suudi Arabistan ve tabii ki ABD'nin hamlelerinde.

Katar'ın hedefte olduğu krizde görünen gerekçe nedir? Katar'ın teröre verdiği destek! İyi de Suudiler süttten çıkmış ak kaşık mı? “Tencere dibin kara, seninki benden kara” başka söze ne hacet...

Katar'a destek yok denecek kadar az. Katar'la saf tutan İran'ın dışında bir destek de Türkiye'den; üstelik bu destek Katar'da “Türk kuvvetlerinin” konuşlandırma kararı ile birlikte geldi. Bölgede onbir bin askeri ile yüz yirmi uçak kapasiteli bir üsse sahip olan Amerika'dan ise ses yok. Hatta ABD, Suudilerin sırtını sıvazlayan bir tavır içinde. Suudi Arabistan dışında hiçbir ülke ile kara sınırı olmayan Katar'a gönderilecek Türk askerinin güç dengeleri açısından dikkate alınmayacak çapta olduğunun da altını çizmekte yarar var. Katar'da konuşlanacak “Türk kuvvetleri” sadece Soros'un “en iyi ihraç ürününüz askeriniz “sözünü doğrulamaktan öte Katar Emirine olası darbeye yakın koruma sağlarsa sağlar. Ama bu konumun, Türkiye için bir ”Kurt Kapanı” olma olasılığı yüksek...

Çünkü küresel çapta çok yönlü çatışma ortamının şekillendiği bir ortamda başından taraf olmak Türkiye'nin gücünü aşar. Özellikle bir terör sarmalının içindeyken, üstüne üstlük bunun yanında 15 Temmuz FETÖ belasından sonra adeta debelenen devlet mekanizmasının çatırdadığı bu günlerde.

Katar krizi kolaycı ve yüzeysel bir yaklaşımla Aile içi sorun; müsrif kardeş Suudi Kral'ın komşu Katar'ın zenginliğine göz dikmesi diye açıklanabilir. Aslında yanlış da değil. Yerli nüfusu üç yüz bini geçmeyen devasa doğal gaz rezervlerine sahip Katar, dünya piyasalarından borç almaya başlayan Suudi kraliyet ailesinin ağızlarını sulandıran savunmasız bir pasta. Bu zenginlik sorunun yadsınamayacak bir vechesi olsa da ABD için sadece bir manivela. Çünkü jeo-stratejik gözlük ile Katar; enerji güvenliği bakımından Körfezdeki enerji kaynaklarının Doğu Akdeniz'e, Avrupa'ya ve Asya'ya en kısa ve güvenli şekilde ulaşımında deniz yollarının çıkış noktası. Daha da önemlisi Katar, yine Körfez bölgesindeki enerji kaynaklarına bağımlı olan Çin'in enerji güvenliği için hayati bir önem taşıyor. Çin'in çevrenmesi stratejik hedefi kapsamında Katar ve Umman, Körfez ülkeleri arasında ABD kontrolündeki Sünni zincirin zayıf halkalarıdır. Hem Katar hem de Umman İran'a karşı ılımlı ve iş birliğine açık bir politika izliyorlar.

Diğer taraftan Yemen de krizin farklı bir cephesini oluşturuyor. Enerji güvenliği açısından Aden Körfezini ve Kızıl Deniz girişini kontrol eden stratejik bir konuma sahip. Askeri darbe ile İran tarafından desteklenen Husilerin kontrolüne geçtiği günden beri Suudi öncülüğünde Arap koalisyonu ile savaş halinde. Mezhep bakımından da İran'la yakın olan Zeydi Şii mezhebine mensup olmalarının yanında Yemen'in Hizbullah'ı Husiler ağırlıklı olarak Yemen'in Kuzeyinde Sa'da bölgesinde yoğunlar. Suudi Arabistan'ın güney batısında sınır bölgesinde güçlü olmaları nedeniyle de Suudiler tehdit olarak görüyor. Bu nedenle Sudilerin Yemen'de yürüttüğü savaşın iki yüzü var. Suudi Arabistan iç sorunları bakımından Husilere karşı tedbir alırken, deniz enerji yollarının güvenliğinde ileri karakol rolü üstlenmeye hazırlanıyor.

Tam da burada Çin karşımıza çıkıyor. Çünkü Çin, Yemen'in karşı kıyısındaki Cibuti'de tarihinin ilk denizaşırı deniz üssünü inşa ediyor. Yemen gibi hem Aden Körfezinde hem de Kızıl Deniz'de kıyısı olan Afrika'nın bu küçük ancak stratejik ülkesi Cibuti'deki Çin deniz üssü, Yemen'deki vekalet savaşına daha büyük stratejik önem ve anlam yüklüyor.

İşte bu resim içinde Katar krizinde ABD'nin Körfez'deki enerji güvenliği denkleminde İran'ı yalnızlaştırmak hedefi görülüyor. Bu stratejinin arkasında ise Çin'in çevrelenmesi ve enerji kaynaklarına doğrudan ve güvenli ulaşım olanaklarının sınırlandırılması yatmaktadır. İran, Rusya ile yakınlığı hem de ABD kontrolündeki Sünni blokun karşısında yer alması nedeniyle de kaçınılmaz hedeftir. İsrail'in güvenliği de işin cabası...

ABD'nin Çin'i çevrelemek ve Körfez'den uzak tutmak stratejisinin gerekçelerini, Çin'in İran'la yakınlaşması ama daha da önemlisi bölgede özellikle Pakistan ile yaptığı ekonomik iş birliği anlaşmalarında görmek mümkün. Çünkü Çin ekonomisi enerjide dışa bağımlıdır, ve enerji güvenliği Çin için olmazsa olmaz stratejik önceliktir. Bu nedenle Çin bir taraftan Rusya ile uzun vadeli enerji anlaşmaları imzalarken bir taraftan da Körfez bölgesinden enerji yollarını emniyete almaya ve çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Çin ile Pakistan 2007 yılında en çok gözetilen ülke serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. Bu antlaşma çerçevesinde gümrük vergileri azaltılırken aynı zamanda Pakistan'ın Belucistan bölgesinde yer alan Gwadar Limanı Çin'e 40 yıllığına kiralanmıştır.

Çin Gwadar limanı ile Hürmüz boğazı çıkışını kontrol olanağı kazanmıştır. Daha önemlisi; Körfezden deniz enerji yollarında mahkûm olduğu Malakka Boğazı nedeniyle stratejik iç cephe konumundan kurtularak, enerji deniz ulaşımında ABD ve Hindistan'a karşı güvenliğini artırma olanağı elde etmiştir. Bununla kalmayarak Çin, Gwadar'dan başlayıp demiryolu üzerinden petrol taşımacılığına da olanak veren bir otoyol projesi başlatmıştır. Bu proje İslamabad'ın kuzeyinde Havaelian'dan, Kaşgar'a, oradan da Sincan Uygur bölgesine ulaşıyor. Bu proje ile Çin, Ortadoğu, Afrika ve Avrupa ulaşım masraflarını azaltırken "Bir yol bir kuşak" projesi de bu adımların son kuvvet çarpanı ortaya çıkıyor. En önemlisi ise en kötü senaryoda dahi Çin, deniz ablukasına karşı kara yolu üzerinden karadan Körfez'e İpek Yolunu hayata geçirmekte, böylece Orta Asya pazarlarında stratejik üstünlük kazanmaktadır. Özellikle Katar krizinin de "Bir yol bir kuşak" projesinin hızlandığı bir dönemde ortaya çıkması dikkate değer bir gelişme olarak not edilmelidir.

İşte bu nedenlerle Trump Yönetimi İran'a karşı işi şansa bırakmak niyetinde olmadığını göstermiş bulunmaktadır. Sünni zincir içindeki zayıf halka Katar'a abluka, bu oyun planının ilk hamlesi ve İran'a karşı sert gücün kullanılma olasılığının zamanca çok da uzakta olmadığını göstergesidir. İran ve Çin'i hedef alan bir harekât ortamının şekillendirilmesi sürecinin ilk adımıdır.